

επομένως νὰ ἐργασθῆ ὁ Ὑπουργὸς ἀμερολήπτως καὶ ἀπαθῶς μετὰ τοῦ ὑποστρατήγου Χάν εἰς τὴν τοποθέτησιν τῶν σωματαρχῶν καὶ τῶν ἄλλων βαθμοφόρων τοῦ στρατοῦ, νὰ ὑποβάλλῃ τὸ ἀποτελεσμα τῆς ἐργασίας ταύτης εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, νὰ μὴ δεχθῆ οὐδεμίαν ἐπ' αὐτοῦ τροποποίησιν, ἐν περιπτώσει δὲ ἀντιστάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου νὰ παραιτηθῆ ἢ παραιτήσεις αὐτὴ ἤθελεν ἐπιφέρει ὑπουργικὴν κρίσιν, ὁ Βασιλεὺς ἤθελεν ἀποφανθῆ ὅτι συμμερίζεται τὴν γνώμην τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ δὲν ἤθελε δεχθῆ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, συνεπέα δὲ τούτου ὁ Βούλγαρος ἤθελεν ἀναγκασθῆ νὰ ὑποβάλλῃ τὴν παραίτησιν ὀλοκλήρου τοῦ Ὑπουργείου. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐξετελέσθη κατὰ γράμμα· ὁ Βούλγαρος ἀπέκρουσεν ἐν τῷ Ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ τὴν τοποθέτησιν σωματαρχῶν τινῶν, θεωρουμένων ὡς *θωριστῶν*, ὁ δὲ Σμόλενιτς, μὴ λαθῶν ὑπ' ὄψιν τὰς ἀντιρρήσεις, ὑπέβλεπε τὴν ἐργασίαν του εἰς τὴν ὑπογραφήν τοῦ Βασιλέως. Ἄμα ἐκοινοποιήθησαν τὰ Διατάγματα ἐκινήθη σφοδρῶς ἡ χολὴ τῶν λεγομένων τότε *ἐπαραστατῶν*, καὶ ἄθροισ συνέρρου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βούλγαρου, διαμαρτυρόμενοι, καὶ ἀπαιτοῦντες τὴν πτώσιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τὴν ἀνάκλησιν τῶν γενομένων τοποθετήσεων. Ὁ Βούλγαρος ἐνέδωκεν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις των, καὶ ἐζήτησε τὴν παῦσιν τοῦ Σμόλενιτς, ὅστις, πληροφορηθεὶς τούτο, ἔσπευσε νὰ πέμψῃ τὴν παραίτησίν του· ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς κατὰ τὰ προσυμφωνηθέντα δὲν ἐδέχθη τὴν παραίτησιν, ὅπερ ἠνάγκασε τὸν Βούλγαρον νὰ ὑποβάλλῃ τὴν παραίτησιν ὀλοκλήρου τοῦ Ὑπουργείου. Ὁ Σπόνεκ ἀπεπειράθη τότε διὰ μυστικῶν διαπραγματεύσεων τὸν σχηματισμὸν Ὑπουργείου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Θρακσουλίου Ζαίμη, ἀλλ' ἀπέτυχε, μὴ δυνθέντος τοῦ Ζαίμη νὰ σχηματίσῃ Ὑπουργεῖον στερεκτὸν τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην, ὁ Ζαίμης ἐμεσολάβησεν ὅπως συμβιβάσῃ τὸν Βούλγαρον μετὰ τῆς Αὐλῆς, καὶ ὁ μὲν Σμόλενιτς ἀντικατέστη τῇ 17 Δεκεμβρίου ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου τοῦ Μηχανικοῦ Βασιλείου Πετιμετζᾶ, ὁ δὲ νέος Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐδέχθη ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ νὰ μὴ μεταβληθῶσιν οὐδὲ κατὰ κεραίαν αἱ γενόμενα ὑπὸ τοῦ Σμόλενιτς τοποθετήσεις.

(Ἐπεται συνέχεια).

ΜΙΧ. Γ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ.

ΜΕΧΡΙ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Ἐπανερχομαι ἐκ θελκτικωτάτου ταξιδίου. Ἄν καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ ὡς θελκτικῆ δὲν εἶνε ἴσως κυριολεξία, ὑπὸ τὴν ἔνοιαν τοῦλάχιστον ἧτις ἀποδίδεται συνήθως εἰς τὸ ἐπίθετον αὐτὸ, προκειμένου περὶ θαλασσίων ἐκδρομῶν.

Εὐάρεστον ταξίδιον θεωρεῖται κοινῶς τὸ ἐν ὄρα ἔαρος ἢ θέρους, ἐπὶ λείου πελάγους, ὑπὸ στερέωμα διαρκῶς αἴθριον, μὲ ἄνεμον μόλις πνέοντα καὶ κύματα ὑποτεταγμένα εἰς τῆς γαλήνης τὸ σκῆπτρον. Καὶ ἀναμφιβόλως οἱ ὄροι οὗτοι δὲν εἶνε ἀξιοκαταφρόνητοι. Ὑπὸ ταιαύτας συνθήκας σὰς συνιστῶ νὰ κάμετε κατ' Ἀπρίλιον ἢ Μαῖον τὸν διάπλου τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου. Δεῖπνον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος παρὰ τὴν Στυλίδα, περὶ ὄσπας ἡλίου, ἐνῶ ἀπλοῦνται ἐπὶ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης τὰ τελευταῖα κύματα τοῦ κατὰ μικρὸν ἐκλείποντος φωτός τῆς ἡμέρας καὶ περιβάλλεται μανθῦαν σκιᾶς ἡ ξηρὰ, ἐνῶ συσκοτίζεται βαθμηδὸν τῶν ἀλσῶν τῆς Εὐβοίας ἡ πρασίνῃ ἀποψις καὶ ἀμαυροῦνται κατ' ὀλίγον τῶν φθωτικῶν πέραν ὄρων αἱ ὑποκύκνοι γραμμαῖαι, εἶνε ἀπόλαυσις ἐξ ἐκείνων ἃς σπανίως δύναται τις νὰ δοκιμάσῃ. Δὲν εἶνε ὅμως βεβαίως τοῦτο καὶ τὸ μόνον εὐάρεστον ταξιδίου εἶδος. Εἰς ὅσους δὲν ἔχουν ἀσθενικούς τοὺς μῦς ἢ τὸ πνεῦμα, εἰς ἐκείνους οἵτινες δὲν τρέμουν πάρα πολὺ πρὸς ψυχὸς χειμῶνος ἢ ἐνδεχομένου τυχὸν κινδύνου φόβου, εἰς ἐκείνους ὧν ὁ στόμαχος δὲν παρακολουθεῖ εὐκόλως τοῦ φέροντος αὐτοὺς σκάφους τοὺς κλυδωνισμούς, ἐπιφυλάσσει καὶ ἄλλας, ὀλιγώτερον ἴσως γλυκείας, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐπιβελούσας καὶ ἀγρίως ὠραίας καλλονὰς τοῦ ὕγρου στοιχείου ἢ διάσχισις καὶ ἐν ἑτέρα παρὰ τὴν θερινὴν ἐποχῇ. Μονοτόνου γαλήνης καὶ πληκτικῶς καθαροῦ στερεώματος δὲν εἶνε πολὺ γραφικώτερος οὐρανὸς αἴφνης μέλας ἢ θάλασσα ἐν ἀπειλῇ ὄγκυμένη ἢ πυκνὴ ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος συσώρευσις νεφελῶν ἃς ἐξοιδαίνει ἄθλος ὄργῃ ἢ πάλιν ἀνέμου ἀγωνιῶντος ν' ἀνακόψῃ ἐπειγομένου πλοίου δρόμον; Διέβην ἄλλοτε τὸν Μαλιάν ἐν νυκτὶ δεινῆς τρικυμίας, τῶν ἰσθῶν τριζόντων καὶ τῶν καρχησιῶν ὠρουμένων καὶ συριττόντων τῶν κάλων καὶ τοῦ σκάφους ὄλου, ἐφ' οὗ ἐπέβαινον, φρίσσοντας ὑπὸ τὴν καταγιγῖδα ὡς νὰ ἐνεῖχε ζωὴν καὶ νὰ ἠσθάνετο καὶ νὰ ἤλγει καὶ νὰ ἐκινεῖτο ὄχι ὑπέικον εἰς τῆς ἔλικος μόνον τὴν ὄθησιν ἀλλὰ καὶ ὡς ἐξ ἰδίας αὐτοῦ θελήσεως νὰ προχωρήσῃ ἐκβιάζον τοὺς δυσυπερβλήτους φραγμούς, οὓς ἀνήγειρον αὐτῷ ἀλμυροῦ ὕδατος βουνά, ἀκάθεκτος βορρᾶ πνοή, πόντος ἐν μαλίᾳ. Καὶ εἶχα τὸ θάρρος νὰ παρακολουθῆσω τὴν διαμάχην ταύτην, μόλις κρατούμενος πάσῃ δυνάμει ἀπὸ χονδροῦ παρὰ τὸ πηδάλιον σχοινίου, ριγῶν ὑπὸ βαρύτατον ναυτικὸν μανθῦαν, ἀνάρπαστος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἄγων λευκὴν νύκτα ἀγρυπνίας. Κυριολεκτικῶς δὲ *λευκὴν* νύκτα ἐφαίνετο ἄγρουσα καὶ ὄλη ἡ φύσις. Κατὰλευκος ὁ οὐρανὸς ὑπὸ τὸ φέγγος θαυμασίας πανσελήνου. Κατὰλευκος ἡ θάλασσα ἐξ ἀφροῦ. Νέφη ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, κανέν, εἰμῆ τινα ἀραχνούφῃ, λευκὰ καὶ αὐτὰ. Ἄλλ' ὑπὸ τὸν λευκὸν του ἀφρὸν ἀνάστατον ὄλον τὸ πέλαγος ἔλεγεσ ὦρμα ἀ-

κατάσχετον νὰ ἐξέλθῃ τῶν ὁρίων αὐτοῦ. Ἄλλὰ ζοφερά ὠρθοῦτο τοῦ τρομεροῦ ἀκρωτηρίου ἢ κατατομή, παρεντιθεμένη εἰς τὸ μέσον καὶ ἀνακόπτουσα τὴν πορείαν ἦν ἠκολούθει τὸ αὐθαδὲς πλοῖον, ὅπερ μόνον αὐτὸ ἐκ δεκαπέντε ἄλλων καταφυγόντων πρὸ τοῦ ἐμφαντοῦς κινδύνου εἰς τὸν γείτονα λιμένα τῶν Βοιωτῶν ἐπέμενε νὰ διέλθῃ, καὶ προέβαινε ἀπτότητον καὶ διεγράφετο ὡς μικρὸν μέλαν σημεῖον ἀπολωλὸς ἐν τῇ φοβερᾷ αὐτῇ λευκότητι, ἣτις ἐφαίνετο ὡς νὰ τὸ ἐσαθάνου. Ἄλλ' ἐβόα ἀπὸ τῶν βράχων αὐτοῦ καταφερόμενος ὁ βορρᾶς καὶ ἐρρίπτετο ἐπὶ τοῦ πόντου καὶ ἀνεκύνκα αὐτὸν ἐκ τῶν ἐγκάτων καὶ κατεσπάρασεν αὐτὸν καὶ ἔφευγεν ἔπειτα μακρὰν βάλλων ὄξυν καὶ θρηνώδη μυκηθμόν, ἐν ᾧ ἔλεγεσ ὅτι περιείχοντο μυρίαί ἄμκ βρονταὶ καὶ συριγμοὶ καὶ λυγμοὶ. . . Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐκ τῆς ἀπολαύσεως τοῦ θεάματος ἀπεκόμισα ὀδυνηροὺς τύλους εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἰσχυρότατον κατάρρου, ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἐκ τῆς ἀναμνήσεως αὐτοῦ ἡδονῆς, οὔτε κατώρθωσε νὰ μὲ πείσῃ ὅτι δὲν εἶχα κάμη πράγματι θαυμάσιον ταξείδιον.

* *

Τὸ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Κέρκυραν τελευταῖον τοῦτο δὲν παρέσχεν ἡμῖν οὔτε πολλῆς γαλήνης ἡρεμίαν οὔτε τόσας συγκινήσεις. Ἡ θάλασσα τοῦ Κορινθιακοῦ δὲν φημίζεται μὲν παρὰ τοῖς ναυτικοῖς ὡς πολὺ εὐχείρωτος, τὴν φορὰν ὅμως ταύτην οὔτε ἀπολύτως ἀκύμαντος ἦτο, ἀλλ' οὔτε τόσῳ ἐξηγηριωμένον ἐκύλιεν ἀφρόν. Λεπτὴ καὶ ἐπίμονος βροχὴ ἐμάστιζε διαρκῶς σχεδὸν τὰς ὑέλους τῆς ἀμαξοστοιχίας καθ' ὅλον τὸ μέχρι Κορίνθου σιδηροδρομικὸν διάστημα καὶ τὰς σκηνὰς τοῦ ἀτμοπλοίου ἐκείθεν κατὰ τὸν πλοῦν. Ἄλλ' εἴτε τεφρὸς εἶνε ὁ οὐρανὸς εἴτε λούεται εἰς ἡλίου ἀπλετον φέγγος, δὲν ἐπιφαίνονται ὀλιγώτερον γοητευτικαὶ αἱ μυρίαί σκηνογραφίαι αἰτινες ποικίλλουσι τὴν ὁδόν. Ἡ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἰδίως μέχρι Κορίνθου μετάβασις εἶνε ἐκ τῶν ὠραιότερων ἐκδρομῶν ἃς δύναται τις νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐν πάσῃ ὥρᾳ τοῦ ἔτους. Δὲν ἀνακύπτει ἦττον ὠραία ἄμα ὡς διέλθητε τὴν Ἐλευσίνα ἢ Σαλαμίς τυλισσομένη εἰς ἐλαφρᾶς ἡμίχλης κάλυμμα, οὔτε ἦττον τερπνὴ εἶνε ἡ θέα τῶν ἀπείρων ἀλληλοδιαδόχων κολπίσκων, οὓς σχηματίζει εἰσχωροῦσα εἰς τὴν ξηρὰν ἢ θάλασσά της. Δὲν εἶνε ὀλιγώτερον ὠραία τοῦ εὐρέος Σαρωνικοῦ ἢ συνεχῆς ἀποψις, ὡς παραπορεύεται τὴν ἀκτὴν ἢ ἀμαξοστοιχία. Ἐπιβλητικώτατοι ἐγείρονται πάντοτε ἄνωθεν τοῦ διαβαίνοντος τραίνου τῆς Κακῆς Σκάλας οἱ κρηνοὶ καὶ μὲ τὸ αὐτὸ πάντοτε συναίσθημα θαυμασμοῦ καὶ τρόμου διέρχεσθε ἐναέριοι τὴν κρεμασμένην ἐν τῷ κενῷ, ὀγδόηκοντα περίπου μέτρα ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, σιδηρᾶν γέφυράν της, κάτωθεν τῆς ὁποίας ροχθεῖ τὸ κύμα. Τῶν αἰωνοβίων δρυῶν καὶ

πευκῶν, ἃς δὲν ἴσχυσε νὰ ἐξαφανίσῃ ἐντελῶς ἀπὸ προσώπου τῆς ἐλληνικῆς γῆς ὁ κατ' αὐτῶν ἀδιαλείπτως ἐπιφερόμενος σιδηρὸς καὶ οἱ συχότατοι ἐμπρησμοί, καὶ ὧν διασχίζετε τὰς συστάδας, ἐπίσης μεγαλοπρεπεῖς ὀρθοῦνται οἱ ρωμαλεῖοι κορμοί, εἴτε δονεῖ ἐλαφρῶς τὸ φύλλωμα αὐτῶν ἑαρινὴ αὔρα εἴτε συγκλονεῖ αὐτὰς προρρίζους χειμερινὴ πνοή.

* *

Ἄλλως τε τῆς ἐκδρομῆς ταύτης τὴν ἰδιαίονσαν χάριν ἀποτελεῖ, ἐκτός τῶν φυσικῶν καλλογῶν, καὶ ἡ πρόσφατος ἐτι εἰσαγωγή τοῦ μέσου αὐτοῦ τῆς συγκοινωνίας καὶ ἡ ἐκ τούτου προερχομένη εὐάρεστος καὶ περιέργος ἀντιθεσις πρὸς τὴν ἄλλην περίξ ἐν γενεῖ ζωῆν καὶ κίνησιν. Ὁπου χθὲς ἀκόμη ἐπέρα χωλὸν καὶ παραπαῖον τὸ δῖτροχον κάρρον καὶ ἐκυλίετο ὡς μέθυσος, ἐξηρθρωμένη καὶ κινδυνεύουσα ν' ἀνατραπῇ ἐπὶ τῆς δυσβάτου ἀτραποῦ, ἢ σαθρὰ ἄμαξα, διέρχεται ἤδη ἐν ἀκατασχέτῳ καλπασιμῷ παταγοῦν τὸ τραῖνον, ὡς ἄγνωστον ἐρυθρόφθαλμον τέρας, ταρασσὸν πᾶσαν τὴν ἔκτασιν, περιβάλλον τὰ ὀπίσω αὐτοῦ μὲ τὸν μέλανα καπνὸν ὃν ἐκπέμπει, βάλλον πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὄξυν συριγμόν, ὡς προειδοποίησιν ἄμα καὶ κραυγὴν θριάμβου. . . Ἐξαφνισθεὶς ἴσταται καὶ παρατηρεῖ αὐτὸ φεῦγον, ταχὺ ὡς ἡ ἀστραπὴ καὶ βροντῶν ὡς ὁ κεραυνός, καὶ ἀφανιζόμενον ὀπισθεν τῆς καμπῆς τῆς τροχίας του, ὁ γεωργός ὁ ἐπιχειρῶν καὶ σήμερον ἐτι ν' αὐλακώσῃ τὴν γῆν του μὲ τὸ προαιώνιον ἄροτρον ὅπερ σύρει ζεύγος νυσταλέων βοῶν. Ἐκπληκτοὶ αἱ ἡχοὶ ἀνταποδίδουσιν ἐπὶ μακρὸν τὸν ἀήθη αὐταῖς θόρυβον. Μυρίαὶ νέαι ἀπόψεις, μυρίαὶ νέαι εἰκόνες, μυρίαὶ νέαι σκηναὶ ἐξελλίσσονται πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ δι' αὐτοῦ ταξειδεύοντος, ξέναι τέως εἰς τοῦ ἐν τῇ χώρᾳ ὀδοιποροῦντος τὸν ὀφθαλμόν, δάσος αἴφνης ἀνακύπτον καὶ διὰ μιᾶς ὡς διὰ μαγείας ἀναρπαζόμενον, κοιλὰς πρὶν προφθάσῃτε ν' ἀντιληφθῆτε αὐτῆς μετασχηματιζομένη εἰς λόφον, γυνὴ ἐπιστάτου ὀρθία παρὰ τὸν οὐδὸν ἐρημικῆς σκοπιᾶς αἴρουσα σῆμα ἐμφαίνον ὅτι ἡ ὁδὸς εἶνε ἐλευθέρα, ὁμὰς ἀνθρώπων ἐν τῷ πανδοχείῳ παρατυχόντος σταθμοῦ καταλείπουσα ἡμίθροτον τὸ παρατεθὲν αὐτῇ γεῦμα καὶ ὀρμῶσα νὰ καταλάβῃ θέσεις ἐν τῇ ἀμαξοστοιχίᾳ, ποιμνιον ἐπὶ κλιτύος βόσκον, ἐν στιγμῇ ὀφθὲν ὡς συγκεχυμένη λευκοῦ ἐρίου μάζα καὶ ἀμέσως ἐκλιπὸν. . . Ἀτμόπλοιοι στίζει ἐκεῖ κάτω τῆς θαλάσσης τὴν ὁμοίochρωμον ἐπιφάνειαν, ἐξερχόμενον τοῦ Σαρωνικοῦ. Ταξειδεύουν καὶ οἱ ἐν αὐτῷ, ὅπως ἡμεῖς, τίς οἶδε ποῖοι, τίς οἶδε διὰ ποῦ, τίς οἶδε διὰ πόσον χρόνον, ἀνώνυμα ἀτομα, ἄγνωστα καὶ ἀδιόρατα μόρια τῆς τάλαιπώρου αὐτῆς ἀνθρωπότητος, ἣτις κυλίεται ἀδιαλείπτως ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τῆς σφαίρας εἰς κέρδους διώξιν ἢ δόξης ζή-

τησιν ἢ θήραν ἠδονῆς. Μεγάλοι καλλιεργημένοι ἐκτάσεις διαδεχόμενοι ἄλλας ἀκαλλιεργητούς καὶ ξηράς. Δρυμὸς θαλερός καὶ μυριόδενδρος, ὁ δρυμὸς τῆς Κινέτας. Ἀνήφοροι, κατήφοροι, βάραθρα, πεδιάδες, ράχεις. Πότε ἡ τροχιά μας ἀκολουθεῖ τὴν παραλίαν σχεδὸν ἐγγίζουσα τὸ τεῖνον νὰ τὴν φθάσῃ ὕδωρ, πότε ἀνέρχεται δι' αἰφνιδίων ἐλιγμῶν βουνοῦ ἀπότομον ὕψος, πότε διέρχεται μεταξύ τῶν τμημάτων βράχου διχοτομηθέντος. Ὅπως ἀπὸ τῶν μυκτῆρων τοῦ τραίνου, ἀναδίδεται καὶ πέραν ἐκεῖθεν παρὰ τὴν θάλασσαν φαῖος καπνός. Εἶνε αἱ καπνοδόχοι τῶν Ἰσθμίων, τοῦ ἐργατικοῦ συνοικισμού, ὅστις ἐγένετο χάριν τῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν τομὴν. Μεταξὺ κλάδων καὶ φύλλων διακρίνεται ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ τὸ κομψότατον Ἑλβετικὸν chalet, ὅπερ ἔκτισεν ἐκεῖ ὁ στρατηγὸς Τύρρ. Διερχόμεθα καὶ αὐθις, ὡς ἐν Κακῇ Σκάλα, ἐπὶ δύο δευτερόλεπτα, ἐναέριοι. Εἶνε ἡ τεθεῖσα εἰς χρῆσιν γέφυρα τοῦ Ἰσθμοῦ. Καὶ παρ' αὐτὴν ἀνάκεινται ὑπερμεγέθεις σωροὶ χωμάτων, μελανοί, λευκοί, φαιοὶ ἢ ἐρυθροί. Εἶνε τὰ ἐξαγόμενα καὶ ριπτόμενα ἐγγύς ἀπὸ τοῦ τεμνομένου ἰσθμοῦ χρώματα, διάφορα ὄλως καὶ τὸ χρώμα καὶ τὴν σύστασιν καθ' ὅσον προχωροῦσιν οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὴν ἀνόρυξιν τῶν γηίνων στρωμάτων, ἅτινα κατέλειπον διαδοχικῶς ἀλλεπάλληλα παρερχόμενοι οἱ αἰῶνες.

Τόσαι εἰκόνες καὶ τόσαι ἀπόψεις, ὧν ἐκάστη θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμβάλῃ εἰς πειρασμὸν καὶ ἕνα ζωγράφον.

* *

Ἡ ἐν Κορίνθῳ λόγος χάριν ἐπιβίβασις τῶν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἀφικνουμένων ἐπὶ τοῦ ἀναμένοντος ἀτμοπλοίου θὰ ἦτο ἀξιόλογον πρότυπον καλλίστης θαλασσογραφίας. Ἐπὶ τῆς γυμνῆς ἀποβάθρας, δερόμενοι ὑπὸ τῆς βροχῆς, διαγκωνίζονται, συνωθοῦνται, διαπληκτίζονται ταξειδιῶται, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, λεμβούχοι, ἀχθοφόροι. Εἰς βολῆς τουφεκίου ἀπόστασιν μαῦρον διαγράφεται ἔτοιμον πρὸς ἀναχώρησιν ὑπ' ἀτμὸν τὸ σκάφος. Ἐν τῇ ἀκτῇ ἀφ' ἐτέρου ὀρθοῦται ὁ ὄγκος τοῦ σιδηροδρόμου, ἀλλάσσοντος μηχανὴν ὅπως ἐπαναλάβῃ κατ' ἀντίστροφον διεύθυνσιν τὴν ὁδὸν ἣν διήνυσεν. Οἱ ὑπάλληλοι διατρέχουσι ἐν σπουδῇ τὴν γραμμὴν κλειόντες τὰς θύρας. Ἐν τῇ ἀποθήκῃ, ἐν ἣ ζυγίζονται τὰ ἐμπορεύματα, τὰ κιβώτια ἀναρπάζονται ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, κυλίσονται, ὠθοῦνται, διαρρηγνύονται, ἀποκομίζονται ἐν μέσῳ κραυγῶν καὶ βλασφημιῶν. Οἱ ἐπιβάται εἰσέρχονται φύρδην μίγδην ἐντὸς τῶν λέμβων, ἐν σπουδῇ, ἄλλου αὐτοῦ, ἄλλου τὰ πράγματα αὐτῶν, διότι τὸ ἀτμοπλοῖον ἐσύριξεν ἤδη τρίς. Ἀδιάβροχα ἐπανωφόρια, ἀνασηκωμένα περιλαίμια, ἐσωφόρια προβάλλοντα, ἀνοικταὶ ὀμβρέλλαι, γυμνοὶ βραχιόνες λεμβούχων. Εἰς τῶν ἐπιβατῶν ἀπο-

μένει ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἐρίζων καὶ δεικνύων τὴν πυγμὴν πρὸς τὸν ὑπρέτην γειτονικοῦ ξενοδοχείου, ὅστις ἐν τῇ συγχύσει νομίζει ὅτι δὲν ἐπληρώθῃ παρ' αὐτοῦ. Ὁ σκύλος ἐνός τῶν ταξειδιωτῶν πηδᾷ αἰφνιδίως ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἀποβάθρας εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ κύριός του παρ' ὀλίγον πίπτει καὶ αὐτὸς προσπαθῶν νὰ τὸν παραλάβῃ ἐκείθεν. Τὸ σκυθρωπὸν βουνὸν τῆς Περαιχώρας ρίπτει ἄνωθεν ἐπὶ τῆς ὄλης σκηνῆς καὶ τοῦ κόλπου τὴν βαρεῖαν σιάν του. Καὶ ἐνῶ ἐπιβιβαζόμεθα, λευκογένειος ἱερεὺς ψάλλει ἐντὸς λέμβου, πρῶτην φορὰν τὴν φαίνεται καταβιβαζομένης εἰς τὴν θάλασσαν, τὸν ὠρισμένον ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ ἁγιασμόν, ἀσκεπῆς ὑπὸ τὴν βροχὴν, ὑπὸ τὸ φῶς κηρίου ὅπερ ριπίζει ὁ ψυχρὸς τῆς πρωΐας ἄνεμος, ἐνῶ ὁ λεμβούχος σταυροκοπεῖται ὀπισθεν εὐλαβῶς... *

* *

Τὸ μέχρι Κερκύρας διάστημα διανύεται συνήθως νῦν ἐντὸς τριακοντάδος ὥρων. Ἄλλ' ὅταν ἀποπερατωθῇ ὁ μέχρι Πατρῶν σιδηρόδρομος καὶ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐκεῖθεν ἐπιβίβασις τὸ διάστημα τοῦτο θέλει συντομευθῆ εἰς εἴκοσι μόνον ὥρας. Τότε δὲ ἡ Κέρκυρα θὰ δυνηθῇ ἴσως εὐκολώτερον νὰ γείνη τὸ θερινὸν ἐνδικαίτημα τῶν ἐπιθυμούντων νὰ φύγωσι τὴν θέρμην καὶ τὸν κοινορτὸν τῆς πρωτεύουσος Ἀθηναίων. Διότι ἀναμφιβόλως καλλίτερον ἀδύνατον θὰ εἶνε καὶ νὰ ἐπιθυμήσωσι καὶ νὰ εὕρωσι. Πρὸς τοῦτο τὴν προώρισαν καὶ τὸ κλίμα αὐτῆς τὸ εὐκραές καὶ ὑγιεινότατον καὶ ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς καὶ ἡ φύσις αὐτῆς ἡ θαλερὰ καὶ σπαργῶσα. Δὲν τὴν εἶδον βεβαίως ἐν καταλλήλῳ ἐποχῇ, ἀλλ' ἂν κρίνω ἐκ τῆς χειμερινῆς ὄψεώς της ἡ κατ' ἀνοιξιν ἐν αὐτῇ διαμονὴ θὰ εἶνε μαγευτικὴ. Χλωάζει ἀκόμη καὶ τὴν πᾶσα ἡ νῆσος καὶ ἀνθοβολεῖ καὶ ἐκτείνεται μέχρι τῆς θαλάσσης ὁ καλύπτων αὐτὴν πράσινος τάπης καὶ παρατάσσονται κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς εὐωδῶν δένδρων στοῖχοι καὶ μίγνυται αὐτῶν τὸ ἄρωμα μὲ τοῦ κύματος τὴν ἀλμυρὰν ὀσμὴν. Αἱ ἐξοχαὶ αὐτῆς γοητεύουσι, ποικιλώταται εἰς χρώματα, πλουσιώταται εἰς βλάστησιν, παραλλάσσουσι ἐκάστοτε εἰς ἀπροσδοκίτους σκηνογραφίας, τὴν βαθεῖς δρυμοί, ἔπειτα κοιλάδες κατάφυτοι, ἔπειτα λόφοι καταπράσινοι, ἔπειτα κυανοῦ πελάγους ἀνοικτὸν πανόραμα. Τὸ ἀπὸ τῶν δύο αὐτῆς φρουρίων θέαμα εἶνε ἐξοχον, μὲ τὴν λαβυρινθώδη πόλιν κάτωθεν, τὸν λιμένα ὅλον περιλαμβανόμενον εἰς ἐν βλέμμα, τὰ ἐν αὐτῷ νησίδια ἀνακύπτοντα ἐξ αὐτοῦ χλοερά, τὴν Ἡπειρον ἀπέναντι μὲ τὰ χιονόσκεπα ὄρη τῆς. Καὶ ὄλως ἀλλοῖον ἀπὸ τοῦ ἐνός, ὄλως ἀλλοῖον ἀπὸ τοῦ ἄλλου. Ὅλως ἀλλοῖον ἐπίσης καὶ ἀπὸ τοῦ θερινοῦ ἀνακτόρου τοῦ βασιλέως ἡμῶν, ἀπὸ τοῦ περιφήμου Mon-repos, ἀφ' οὗ ἄλλως τε δύνασαι νὰ ἴδῃς καὶ ἐξ ἐνός μόνου δωματίου ὅλην τὴν

νήσον ἀπεικονιζομένην τμηματικῶς ἐν ταῖς καλλιτέραις ἐξοχαῖς τῆς εἰς μεγάλας εἰκόνας πρωτεύοντων ζωγράφων, αἵτινες καλύπτουσι τοῖς τοίχους τοῦ σπουδαστηρίου τοῦ βασιλέως.

* *

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐν τῇ πόλει διαμονὴ δὲν εἶνε ὀλιγώτερον εὐάρεστος. Εἰς τὸν πρώτην φοράν ἐπισκεπτόμενον αὐτὴν ξένην ὄλως ἰδέαν καὶ παράδοξον ἐντύπωσιν ἐμποεῖ τὸ ἀλλόκοτον αὐτὸ σύμφυρμα οἰκιῶν, ἡ περιέργως κατασκευὴ αὐτῶν, ὑπερφήλων καὶ στενῶν μὲ ἀλλεπάλληλα κατὰ κανόνα πέντε ἢ ἕξ πατώματα, ἡ πυκνὴ συσπείρωσις αὐτῶν παρ' ἀλλήλας, αἱ μυριάδες τῶν τριῶν μόνων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ποδῶν πλάτους λιθοστρώτων αὐτῆς ἀτραπῶν. Ποικιλώτατος ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς, Ἕλληνες, Ἴταλοὶ, Ἰουδαῖοι (οἱ τελευταῖοι οὗτοι σχεδὸν πέντε καὶ πλέον χιλιάδες), παρέχει ἀφορμὴν εἰς παρατήρησιν καὶ μελέτην φυσιογνωμιῶν, χαρακτήρων, ἐθίμων, τύπων μόνον ἐδῶ ἀπαντωμένων. Περιεργότατα τὰ σωζόμενα λείψανα τῆς ἐνετικῆς δεσποτείας ἢ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας, δημόσια ἔργα ἢ πολεμικὰ δημιουργήματα, ὑδραγωγεῖα ἢ καταστήματα ἢ ὀχυρώματα ἢ τείχη περιφράσσοντα τὴν πόλιν ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, δι' ἀ ἀκόμη σοὶ λέγει ὁ πρῶτος τυχὼν ὁδηγός, δεικνύων τὰ ἐναπολειφθέντα ἴχνη των, μὲ τὴν ἰδιάζουσαν κεκρυφαῖκήν προφοράν καὶ διδάλεκτον: "Ἐτα τὰ μουράγια ποῦ κλείγαρε καὶ δὲ μποροῦσε νὰ μπῆ κανεῖς ἔς τὴ χώρα. Περιεργοτάτη ἡ ἰουδαϊκὴ συνοικία τῆς, ἡ λαβυρινθωδέστερα πασῶν, μὲ τὰ βαθεὰ ἐργαστήριά τῆς καὶ τοὺς σκιερούς ὡς νὰ ἐγκλείουν μυστήρια οἴκους τῆς, ἀφ' ὧν προβάλλει αἴφνης ἐβραϊδὸς κεφαλὴ ἀνήσυχος καὶ ἀκούεις φωνούμενον ἔσωθεν τὸ ἀνακαλοῦν ὠραιότατας σελίδας τοῦ Ἄλφονς Δυδὲ γλυκύτατον ὄνομα «Σεφώρα!»". Ἀξία σπουδῆς καὶ ἐρεύνης καὶ ἐξετάσεως λεπτομεροῦς ὄλα τὰ ἀνὰ πᾶν βῆμα ἀπαντώμενα ἱστορικὰ αὐτῆς μνημεῖα.

* *

Ἐν τούτων — καὶ ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων βεβαίως — εἶνε καὶ ὁ τάφος τῶν Καποδιστρίου. Καὶ ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἴδω τ' Ἀποκαλυπτῆρια τοῦ ἀνδριάντος του, χάριν τῶν ὁποίων καὶ ἐπεχείρησα τὸ ταξιδεῖον, (μῖα καὶ ἡ ἀναβολὴ αὐτῆ των ἀπίρων περιπετειῶν τοῦ περιφήμου τούτου ἀνδριάντος), ἐννοεῖται ὅτι μοὶ ἐπεβάλλετο νὰ ἴδω τοῦλάχιστον τὸν τάφον του.

Κεῖται οὗτος ἐν τῇ δέκα λεπτὰ ἀπεχούση τῆς πόλεως, ἐν τῷ προαστείῳ Ἁγίῳ Ρόκῳ, μονῆ τῆς Θεοτόκου Πλατυτέρας. Μετὰ τὸν φόνον αὐτοῦ τὸ σῶμά του ὡς γνωστὸν ἐβαλσαμώθη καὶ ἐξετέθη ἐν τὸς κρυσταλλίνης θήκης ἐν Ναυπλίῳ εἰς προσκύνημα κοινόν. Διαμείναν δὲ οὕτω περὶ τὰς ἕξ ἡμέρας, ἀπεκομίσθη ἐκείθεν καὶ κατετέθη ἐν τῷ

ναφ τῆς Μητροπόλεως ὅπου ἐν μέσῳ θυριαμάτων καὶ λαμπάδων ἔμεινε ἐπὶ 6 μῆνας, ὅπως μετενεχθῆ ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν ἀδελφοῦ του Αὐγουστίνου εἰς Κέρκυραν. Πράγματι δὲ μετὰ 6 μῆνας ὁ Αὐγουστίνος παραιτήσας τὴν ἀρχὴν ἐκόμισεν αὐτὸ εἰς τὴν νῆσον ὅπου ἔφθασε κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1832. Ὁ τότε ἀρροστῆς Ἄδαμς, ἵνα μὴ τὸ λείψανον γείνη αἰτία ἐκδηλώσεων καὶ θορύβων ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ, παρέκλεσεν ἢ ἀποβίβασιν αὐτοῦ νὰ γείνη νύκτα. Πράγματι δὲ καθ' ὄραν μεσονυκτίου, ἄνευ ἀκολουθίας, ἄνευ συνοδείας, ἀπεβιβάσθη καὶ ὠδηγήθη εἰς τὴν μονὴν αὐτὴν τῆς Πλατυτέρας, ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ὁποίας εὐρίσκεται ἤδη τεθαμμένος. Ἐκατέρωθεν αὐτοῦ εἶνε ὁ τάφος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φέρων τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν: «Ἀρτῳριος Μαρίας Βιαρίδης κόμης Καποδιστριας, γεννηθεὶς ἔτι ΑΨΜΑ' ἀποθανὼν ἔτι ΑΩΚΑ', ἱππεὺς τῆς α' τάξεως τῆς Ἁγίας Ἄννης καὶ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τῶν Ἱεροσολύμων». Μετ' αὐτὸν οἱ τάφοι δύο ἱερομονάχων ἀπὸ τοῦ ἄλλου δὲ μέρους ὁ τοῦ ἀδελφοῦ του μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Κόμης Αὐγουστίνος Ἀρτῳριου Καποδιστριας (1778—1857)». Τοῦ μεγάλου Καποδιστρίου τὸ μνημα φέρει μόνως τὰς ἐπομένας ἐξ λέξεως, ἄνευ ἄλλου τίτλου, χαρακτηρισμοῦ ἢ πληροφορίας: «I. A. Καποδιστριας, Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος».

Εἶνε ἀρκεταί.

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΙΘΗΚΩΝ

Ζ'.

ιομηχανία τῶν πιθήκων.

Ἄχρι τοῦδε ἐπιστεῦετο, ὅτι μόνον ὁ ἄνθρωπος ἐκ πάντων τῶν ζῶων ἐπέδιδεν εἰς τὴν βιομηχανίαν. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ζῶον ἱκανὸν νὰ κατασκευάζῃ ἐργαλεῖα καὶ ὄπλα.

Ὁ ἐκ λίθου πέλεκυς χαρακτηρίζει τὴν πρώτην ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄξεστος ὁμως λίθος εἶναι ἐπίσης ἐργαλεῖον ζῶων τινῶν, καὶ πτηνῶν μάλιστα. Αἱ κίχλαι θραύουσι τὰς μονοθύρους κόγχας τὰς ὁποίας εὐρίσκουσιν ἐντὸς τῶν δασῶν βάλουσαι ταύτας κατὰ τῶν λίθων. Οἱ πίθηκοι λαμβάνουσι τὸν λίθον ἐν τῇ χειρὶ. Ὅταν δὲ θέλωσι νὰ θραύσωσι σκληρὸν τι κάρυον, θέτουσι τοῦτο ἐπὶ σκληροῦ ἐδάφους καὶ τὸ διαρρηγνύουσι τύπτοντες ἐπ' αὐτοῦ διὰ βαρέος χάλικος. Ὁ Ἐρασμος Δάρβιν διηγεῖται, ὅτι ἐπεδεικνύετο ἐν Λονδίῳ γηραιὸς πίθηκος ἀπολέσας τοὺς ὀδόντας, ὅστις ἔθραυε τὰ κάρυα καὶ τὰ λεπτοκάρυα τύπτων διὰ λίθου. Ἐν Παρισίῳς ὑπῆρχε πίθηκος τις κῆβος, ὅστις διὰ τοῦ λίθου ἔθραυε τὰ κάρυα, ἄτινα δὲν ἠδύνατο νὰ θραύσῃ διὰ τῶν ὀδόντων. Ἡμέραν τινὰ ἐδόθησαν αὐτῷ, εὐρισκομένῳ εἰς γωνίαν τινὰ